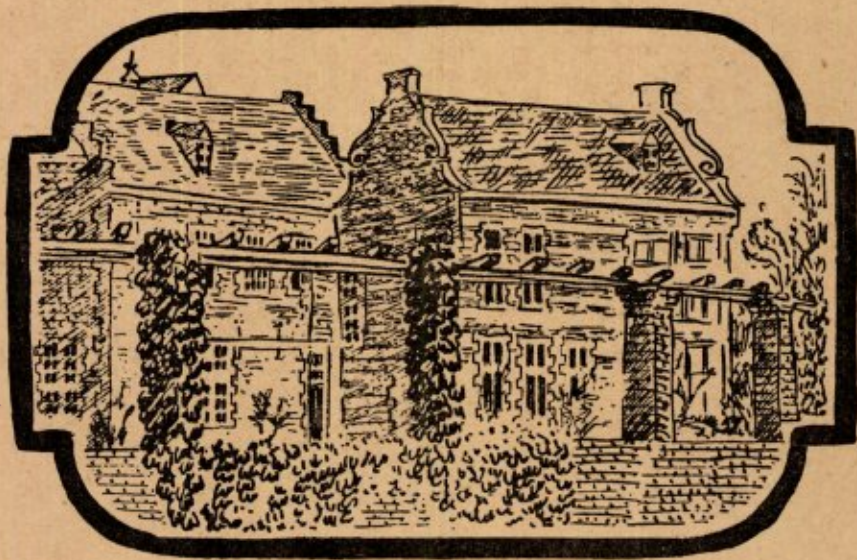

NATUUR- HISTORISCH MAANDBLAD

ORGAAN VAN HET
NATUURHISTORISCH
GENOOTSCHAP IN LIMBURG

VACANT

VACANT

NIEUWE
EN
OUDE

Natuurwetenschappelijke BOEKEN

Speciaal:
ENTOMOLOGIE
ZOOLOGIE
BOTANIE

leveren op zeer gemakkelijke voorwaarden

GOECKE & EVERS

Uitgeverij-Boekhandel en Antiquariaat voor
Natuurwetenschappelijke Litteratuur

VON BECKERATHPLATZ 9
KREFELD - DUITSLAND

CATALOGI WORDEN OP AANVRAAG EN ONDER
OPGAAF VAN STUDIEGEBIED GRATIS TOEGEZONDEN

Natuurhistorisch Maandblad

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

REDACTIE: R. Geurts, Echt. Dr W. Minis-van de Geyn, Maastricht, C. Willemse, Eygelshoven. **Hoofdredacteur:** P. J. van Nieuwenhoven, Bataviaplantsoen 7, Maastricht.

Voorzitter van het Natuurhistorisch Genootschap:
C. Willemse, Eygelshoven.

Secretaris: Dr E. M. Kruytzer, Bosquetplein 7, Maastricht.
Penningmeester: P. Wassenberg, Hertogsingel 87 A, giro 125366 t.n.v. Natuurhistorisch Genootschap, Maastricht.

ADMINISTRATIE: Adreswijzigingen, opgave van nieuwe leden, bestellingen van Maandbladen te zenden aan het Natuurhistorisch Museum, Bosquetplein 7, Maastricht. Tel. K 4400—4174.

Lidmaatschap f 5.00 per jaar. Het **Maandblad** wordt aan alle leden gratis toegezonden. Prijs voor niet-leden f 7,50 per jaar. Afzonderlijke nummers voor niet-leden f 0,75, voor leden f 0.50. Auteursrechten voorbehouden.

INHOUD: Aankondiging van de maandvergaderingen, blz. 41. — **Attentie**, blz. 41. — De natuur in, blz. 41. — Verslag van de jaarvergadering te Gulpen, op Zondag 13 Juni 1954, blz. 41. — Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging. Het biologisch werkkamp voor onderwijzers(-essen), blz. 44. — **P. den Ouden**. Coniferen, blz. 45.

AANKONDIGING VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht op *Woensdag 7 Juli*, om 19.00 uur in het Museum.

te Heerlen op *Woensdag 14 Juli*, om 19.00 uur in de R.K.H.B.S.

ATTENTIE.

In de maand Augustus worden geen maandvergaderingen gehouden.

DE NATUUR IN.

Zondag 11 Juli excursie naar Hopel-Chèvremont, o.l.v. de heer Bemelmans. Verzamelen aan halte Hopel om 14.30 uur. Vertrek van trein uit Maastricht 13.45 uur. Aansluitend uit Heerlen om 14.21 uur.

Zaterdag 24 Juli: Met de bus van 15.10 uur (station Maastricht) naar kapel Berg en Terblijt. Dan wandelen: Bemelerweg - Bemelen - St. Anthoniebank - Rozenkoelen - Rijksweg (Keer) halte Honthem. Duur 4—5 uur. Vertrek trein Heerlen 14.23 uur.

Zaterdag 7 Aug.: Vertrek Cannerplein, Maastricht, 14.45 uur. Cannerweg door Broek-Lombok - Cannerweg - Nekum - Encibos - Wijn-gaardsberg - Pruisweg - Slavante - per stadsbus terug. Duur ± 3 uur, Vertrek trein Heerlen

13.52 uur. Van station Maastricht stadsbus nr 4, richting Vrijthof.

Zondag 22 Augustus excursie naar Schinveld, o.l.v. de heer Peters. Bus vertrekt van station Heerlen om 14.47 uur. Trein uit Maastricht 14.15 uur. In Heerlen twee minuten tijd, om de bus te halen.

VERSLAG VAN DE JAARVERGADERING TE GULPEN, OP ZONDAG 13 JUNI 1954.

Aanwezig de dames Willemse-Widdershoven, A. Willemse, M. Willemse en de heren: Willemse, van Rummelen, Mommers, Kruytzer, Wassenberg, Willems, van Boven, van der Kruk, Stevens, Holstege, van der Leeuw, van Noorden, Leysen, Dijkstra, Bingen en Gregoire.

De voorzitter, **dokter Willemse**, opent om 11 uur de vergadering en na het welkomstwoord geeft hij onmiddellijk het woord aan de secretaris voor het uitbrengen van het jaarverslag:

Het aantal leden bedroeg einde December 568, zodat we wederom een teruggang moeten constateren. Dit was het eerste jaar van de verhoogde contributie. Twee leden ontvielen ons door de dood, n.l. de heren M. K a m m, Berg en Terblijt en Mr Dr C h. v a n O p p e n, Maastricht. Ondanks de achteruitgang in ledental heeft het verenigingsleven er niet onder geleden. Dit blijkt o.a. uit het bezoek aan de maandvergaderingen te Maastricht, dat zich in stijgende lijn heeft bewogen, reeds vóór de verplaatsing

van het aanvangsuur van 6 naar 7 uur, en uit de talrijke excursies, die door het Genootschap werden georganiseerd. Ook op de regionale vergaderingen te Venlo en Weert was er grote belangstelling voor de lezingen van de heren van Nieuwenhoven en Thiadens.

Ook te Heerlen bleef men regelmatig vergaderen en wel in de R.K.H.B.S. van de E.E. Paters Franciscanen, aan wie wij gaarne dank zeggen voor hun gastvrijheid.

Er werden twee algemene vergaderingen gehouden, namelijk de jaarvergadering te Vaals op 17 Mei en een buitengewone vergadering op 7 October in het Museum. Op de jaarvergadering werden de heren van Rummelen en van Boven als bestuursleden herkozen. Na de vergadering werd onder leiding van de heren Pelt en Beckers een excursie gehouden naar het Geuldal bij Moresnet, waaraan ongeveer 70 leden deelnamen.

De buitengewone ledenvergadering was nodig voor de verkiezing van een nieuwe hoofdredacteur in plaats van Mevrouw Dr W. Minis-van de Geyn, die vele jaren haar goede zorgen heeft besteed aan Maandblad en Publicaties. Gekozen werd de heer P. J. v a n N i e u w e n h o v e n.

De entomologenkring kwam één keer bij elkaar.

Het bestuur vergaderde tweemaal. Op de ver-

Rustpauze tijdens de excursie naar Moresnet
17 Mei 1953. Foto V. Sniekers.

gadering van 27 Juni werd Dr E. M. K r u y t - z e r gekozen tot secretaris in plaats van de heer van Nieuwenhoven, die zijn functie neerlegde. Gaarne brengt verslaggever dezès dank aan de afgetreden secretaris voor het vele werk dat hij

Bezichtiging van de Emmabourg (Moresnet)
17 Mei 1953. Foto V. Sniekers.

con amore gedurende de korte periode van zijn secretariaat voor het Genootschap gedaan heeft. Enige weken voor zijn aftreden als secretaris was de heer van Nieuwenhoven nog namens het bestuur aanwezig op de landelijke bijeenkomst van natuurwachtters, die op 30 en 31 Mei te Heerlen gehouden werd. De heer Mommers vertegenwoordigde het Genootschap op het congres „Natuurbehoud en Recreatie”, dat op 27 November in Den Haag gehouden werd, terwijl de secretaris aanwezig was bij de oprichting van de „Stichting Onderzoek Levensgemeenschappen” te Utrecht op 22 December. Het Genootschap is lid van het algemeen bestuur van deze stichting.

Van de Internationale St. Pietersbergcommissie, waarin het Genootschap zitting heeft, verscheen de tweede publicatie, namelijk het Landschap van Caestert. Bijzondere gebeurtenissen vallen in dit jaar niet te vermelden.

Vervolgens brengt de penningmeester verslag uit. Gelijk verleden jaar is er wederom een tekort van ruim f 3000,—. De penningmeester verwacht echter, dat het volgend jaar een groot gedeelte van het nadelig saldo kan worden weg-gewerkt.

De heren Holstege en van der Leeuw hebben een schriftelijke verklaring gereed, dat de kas in orde bevonden is. In hun plaats worden als leden van de kas-commissie over 1954 benoemd, de heren Leysen en van Noorden.

Namens de hoofdredacteur, die zelf verhinderd is, leest de secretaris het jaarverslag van de Publicaties en het Maandblad voor.

Ook in 1953 is getracht, in het Maandblad „elck wat wils” te geven. Artikelen zijn ge-

plaatst, zowel over hogere als lagere planten, over gewervelde en ongewervelde dieren, en over geologische problemen. Een deel van deze copy was van zuiver wetenschappelijke aard. De plaatsing hiervan hangt uiteraard voor een groot deel af van het aanbod. De redactie kan hier maar weinig invloed op uitoefenen. Wel is er naar gestreefd, ook enige meer populaire stukjes op te nemen. En grote zorg is besteed aan de verslagen van de maandvergaderingen. In het algemeen is het niet van belang in een verslag te vermelden, wie er op een vergadering het woord voerde. Belangrijk voor het verslag is vooral wát er besproken werd. En dit in een voor eenieder begrijpelijke en leerzame vorm! Vooral de verslagen van Heerlen kunnen in dit opzicht aanzienlijk verbeterd worden.

Van de Publicaties is Reeks VI verschenen, een plantensociologische behandeling van de Zuidlimburgse kalkgraslanden. Dr Ir W. H. Diemont en zijn medewerkers A. J. H. M. van de Ven en J. J. Barkman hebben hierin een nieuwe subassociatie van het Mesobrometum beschreven. Terecht werden in de vakpers de in deze reeks gereproduceerde foto's geroemd.

Het is wellicht interessant te vermelden, dat het ruilverkeer door de activiteiten van de conservator met 12 wetenschappelijke instituten en verenigingen is uitgebreid, zodat thans onze periodieken met niet minder dan 136 instituten in binnen- en buitenland worden uitgewisseld. Dit moet voor ons een krachtige aansporing zijn, de kwaliteit van onze artikelen tot een zo hoog mogelijk wetenschappelijk peil op te voeren en het uiterste te doen aan verzorging en opmaak. De drukkerij Goffin verdient in dit opzicht niets dan lof.

Naar aanleiding van dit jaarverslag vraagt de heer van Boven, aan de vermelding van de voor ons land nieuwe soorten wat meer relief te geven, opdat het feit van deze vondst duidelijk uitkome. Zulks is gewenst van wege de rechtsgeldigheid van deze vermelding.

De heer Kruytzer wordt als bestuurslid herkozen. De heer van Nieuwenhoven, die ook aan de beurt van aftreden is, heeft verzocht, hem niet te herkiesen, daar hij binnenkort definitief in Amsterdam gaat wonen. De voorzitter wil deze vacature gaarne nog even aanhouden om contact op te nemen met Midden- en Noord-Limburg, want het lijkt hem gewenst toe, dat ook één of twee vertegenwoordigers van het Noorden in

Excursie in de omgeving van Eysden, 19 September 1953. Foto J. M. H. J. Gadiot.

het bestuur zitting nemen. Zulks vindt algemene instemming.

In verband met de door de secretaris in zijn jaarverslag vermelde achteruitgang van het aantal leden worden bij de rondvraag verschillende suggesties gegeven om de belangstelling voor het Genootschap op te wekken of groter te maken. De heer van der Kruk en mej. M. Willemse wijzen erop, dat vooral de jeugd moet geïnteresseerd worden. Contact opnemen met de middelbare scholen zou zeker gunstig werken. Dr Dijkstra vraagt, of er niet wat meer mensen uit Maastricht in Heerlen willen komen spreken en verklaart zelf gaarne bereid te zijn zulks te doen op de regionale vergaderingen van Weert en Venlo. De heer van Noorden zag gaarne wat meer contact met het personeel van de fabrieken en stelt tevens voor, excursies te organiseren naar gebieden, waar de Zuid-Limburger niet zo gauw komt. Dit laatste voorstel slaat in en onmiddellijk stelt de heer van Boven voor in de naaste toekomst een excursie te houden naar de omgeving van Arcen. Dit zal gebeuren op Zondag 29 Augustus en door de heer van Boven voorbereid worden. De leden zullen hierover nog nader bericht krijgen.

Tenslotte doet de heer van Boven nog een belangrijke mededeling over het herontdekken van *Lasius bicornis* Först. in Limburg, en wel te Mechelen op 4 Mei 1954. Deze mier is voor het eerst door P a t e r W a s m a n n gevonden in 1912 te Aalbeek. Later is men de juistheid hiervan in twijfel gaan trekken. De heer van Boven

zal in het Maandblad terugkomen op bovengenoemde vondst.

Na de leden te hebben aangespoord, ieder voor zich hun best te doen, een nieuw lid te werven, sluit de voorzitter deze geanimeerde vergadering.

's Middags werd onder leiding van Dr Dijkster een wandeling gemaakt van Gulpen naar Epen. Ongeveer 50 leden namen aan deze excursie deel.

KONINKLIJKE NEDERLANDSE NATUURHISTORISCHE VERENIGING *)

Het Biologisch Werkkamp voor Onderwijzers(-essen).

„Kenniss der Natuur” is voor de meeste onderwijzers (-essen) een moeilijk vak: de kweekschool geeft zelden, wat de klas vraagt.

Dit kan de kweekschool ook moeilijk verweten worden: er is eigenlijk maar één ruimte, waarin je dat vak kunt leren en die ruimte is de natuur zelf.

Uitgaande van deze stelling organiseert de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging al meer dan vijf en twintig jaren in de zomer een Biologisch Werkkamp voor Onderwijzers(-essen). Dit jaar wordt het kamp van 27 Juli—6 Augustus gehouden in Midden-Limburg, bij Montfort (tussen Roermond en Echt).

Het doel van het kamp is in een enkele zin te formuleren: de deelnemers te leren hoe zij een landschap moeten zien en hoe zij met de natuur in dat landschap vertrouwd kunnen raken. Het gaat dus in de eerste plaats om het systematisch leren zien, maar het spreekt vanzelf, dat er ook aandacht geschonken wordt aan de vraag, hoe het geziene nu in de klas gebracht kan worden.

Hoe trachten wij nu dat doel te bereiken? Voorop moet worden gesteld, dat de kampleiding zich instelt op deelnemers, die volkomen leek zijn. Zij trekt er met U op uit, zoals U het met Uw klas zou willen doen.

De eerste dagen verkennen we echt het landschap, dat hier geheel beheerst wordt door het Maasdal. Duizenden jaren geleden, bij het begin van het ijstijdperk, vormde de Oer-Rijn hier een langzaam naar het Noorden hellende vlakte. Wat er thans nog van die vlakte over is, noemen we het hoogterras en daar vinden we de Lim-

burgse klei, de löss, die er onder invloed van de wind op werd afgezet. Door dit hoogterras stroomde de Maas; voortdurend verlegde zij haar bedding, waarbij zij een breed dal uitschuurde. In perioden van grote materiaalaanvoer vulde de oude Maas het dal weer gedeeltelijk op en we vinden die plaatsen op de geologische kaart aangegeven als middenteras. Bij het begin van de laatste ijstijd had de belangrijkste dalopvulling plaats, die we thans, juist in de omgeving van Montfort, als laagterras zullen leren kennen. Thans stroomt de Maas door de meest Oostelijke bedding, uitgesleten in het laagterras.

In die eerste dagen kijken we natuurlijk ook al naar de begroeiing van het landschap en naar de dieren die het bevolken. We zien, dat verschillen in milieu-omstandigheden ook tot verschillen in de flora en de fauna leiden.

Tenslotte heeft U in die eerste dagen de gelegenheid kennis te maken met Uw kampgenoten en met de kampleiding en gaat U zich realiseren, wat U in de nu volgende kampweek wilt gaan doen.

Biologie is een omvangrijk vak en ook in het kamp zult U spoedig merken, dat het verstandiger is U tot enkele onderwerpen te beperken, dan dat U tracht werkelijk alles te doen.

Dit laatste wordt U gemakkelijk gemaakt. Na de eerste dagen valt het kamp uiteen in groepjes (cursussen), die zich, onder leiding van een docent, met een bepaald onderdeel van de biologie gaan bezighouden. De botanicus leert U niet alleen de namen van de planten, hij toont U ook het verband tussen de vegetatie en de milieu-omstandigheden; de entomoloog gaat met U op de insectenjacht, niet zoals een Prikkebeen dit deed, uit pure verzamelwoede, maar om U de gedragingen van de insecten te leren kennen; de hydrobioloog vist met U naar kevertjes, slakken, salamanders en andere waterbewoners, maar hij leert U tegelijkertijd hoe U deze dieren in de klas kunt houden; de ornitholoog laat U niet alleen de vogels zien, hij gaat ze, 's-morgens in de vroege, ook met U beluisteren.

Het kamp wordt zo ingedeeld, dat U twee of drie cursussen kunt volgen. Toch moet U niet menen, dat U nu van het werken van de andere groepen niets ziet: de tentoonstellingstafel zorgt er voor, dat ook dit niet geheel aan U voorbij gaat.

In het gehele kamp staat „de school” voorop.

*) Circulaire, toegezonden aan alle Hoofden van Scholen in Nederland.

Na een cursus vertellen enkele deelnemers, namens hun groep, hoe zij menen, dat de behandelde stof het beste in de klas gebracht kan worden. Ook bij deze gelegenheid neemt U kennis van het werk van de andere groepen en het geeft U de gelegenheid te zien hoe ook anderen kampen met dezelfde problemen, waarmee U zit en hoe zij trachten die op te lossen.

Van de rijke historie van de streek (denkt U slechts aan Thorn en Tuddern) komt een gast-docent vertellen en we zullen natuurlijk ook trachten U er iets van te laten zien.

Tenslotte nog iets over het kamp zelf. We slapen in tenten. U kunt Uw eigen tent meebrengen of logeren in één der verenigingstenten. Er wordt voor U gekookt en de corveediensten zijn zo geregeld, dat U er nooit een excursie of lezing door behoeft te verzuimen.

Het kampleven heeft de bekoring, maar ook de nadelen, van het primitieve. Hoewel de kampleiding alles doet om de nadelen zo klein mogelijk te doen zijn, moeten wij toch de deelname ontraden aan hen, die een vakantie in een comfortabel milieu willen doorbrengen. Het kampgeld bedraagt f 40.— voor hen, die zelf een tent meebrengen en f 45.— voor hen, die in een tent van de Vereniging worden „gelegerd”.

Nadere inlichtingen, alsmede aanvragen voor een opgave-formulier kunnen worden gericht tot de Administrateur van het kamp, G. Jansma te Hoogwoud NH, C 24.

CONIFEREN. *)

Dit artikel had de redactie reeds geruime tijd in portefeuille. Zij prijst zich gelukkig, het thans te kunnen plaatsen naar aanleiding van de tachtigste verjaardag van de auteur P. den Ouden, op 9 Juni j.l. gevierd.

Tot de „coniferen” worden o.m. gerekend de geslachten: den, *Abies*; spar, *Picea*; pijn of pijnboom, *Pinus*, behorende tot de familie *Pinaceae*, en verder ook de familie *Cupressaceae*, waarvan we enige geslachten wensen te noemen, welke voor onze parken van belang zijn.

Ongetwijfeld zijn de groenblijvende coniferen in het bos en op bergen en heuvels indrukwekkend. Op juiste wijze toegepast verhogen ze de sierwaarde onzer tuinen. Welk een somber beeld zouden de aarde en onze parken in herfst en winter vertonen, als we geen groenblijvende bomen zouden bezitten?

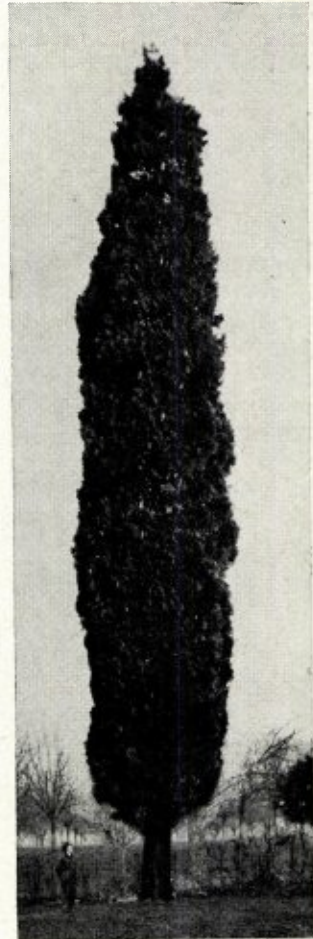
Wij wensen de aandacht te vestigen op enige species (soorten) van deze grote bomenfamilie, welke hoog en breed worden, maar ook op een die niet breed, maar wel hoog en oud wordt, verwijzende naar de hierneven afgebeelde, n.l. *Libocedrus decurrens* Torrey. (afb. 1).

De naam *Libocedrus* is van het Grieks, *libos*, druppel; *hédros*, ceder; druppelende naaldboom. De naam zinspeelt op de hars, welke vaak druppelsgewijze aan de stam wordt uitgezweet.

Wanneer men de afgebeelde boom beziet, is het als wenste hij zo hoog te groeien, dat hij de wolken kon doorklieven!

Deze majestueuse soort, wier vaderland ligt in het gebergte van Californië en in Oregon aan de Westzijde van de Sierra Nevada en in het Kustgebergte op een hoogte van 1500—1700 m. is door Colonel T i e m o n t in 1846 ontdekt en door T o r r e y (1854) benaamd. Nadien is zij helaas door C a r r i è r e (1854) *Thuja gigantea* en door M u r r a y (1953) *Thuja craigiana* genoemd.

Wonderlijk, dat deze conifeer in zijn vaderland niet als volkomen winterhard beschreven is want in ons klimaat gedijt ze wel, mits geplant in voedzame bodem en vochtige dalen, en doorstaat onze winters dan glansrijk.

Afb. 1: *Libocedrus decurrens* Torr. 16 m hoog, 1 m breed (1935) ± 80 jaar oud.
foto Dr A. de Wever.

Opvallend is zijn slanke opgaande groeiwijze, met korte takken, welke net als de stam door twijgen en donkergroene bladeren worden bedekt. Het verschil in kegels met die van *Thuja plicata (gigantea)* is op te merken, doordat die van *Libocedrus decurrens* groter en meer cilindrisch van vorm zijn. Ook de geur van stuk gewreven bladeren is minder sterk.

Van het geslacht *Cryptomeria* is maar een soort bekend, in Japan, en door D. Don in 1841 *Cryptomeria japonica* genaamd, Japanse ceder.

In zijn vaderland bereikt hij een hoogte van 30—40 m., bij ons 20—30 m. De kroon is pyramidaal, de stam recht, tapvormig toelopend, aan de basis schoorvormig uitlopend. Opvallend is de roodachtig-bruine schors, onderaan grijs wordend. De takken staan gewoonlijk in kransen horizontaal af, met veelal neerbuigende twijgen en priemvormige bladeren, spiraalvormig gerangschikt en groen. De kegels (afb. 2) zijn geheel verschillend van de normale vorm van

Afb. 2: *Cryptomeria japonica* D. Don.
Natuurlijke grootte der kegels
12,5—20 mm. lang en breed.
foto Dr A. de Wever.

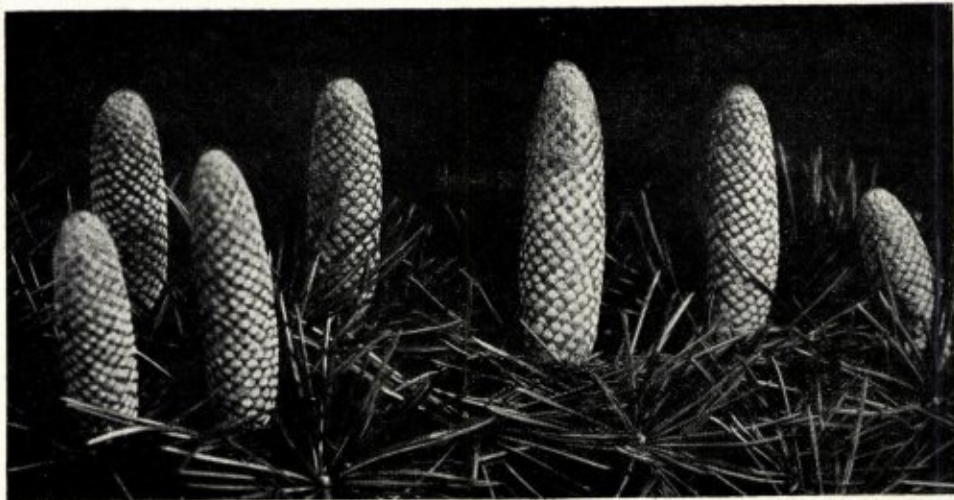
kegels van coniferen. Hij wordt in Japan in uitgestrekte bossen aangetroffen en wordt aldaar ook gebruikt langs wegen en straten. Doch voor deze doeleinden kan hij in ons klimaat niet worden gebruikt, wat opnieuw in de strenge winter van 1940—1941 is gebleken, toen vele exemplaren zeer ernstig van de vorst geleden hadden. Opmerkelijk is, dat de een meer, de ander minder had geleden, sommigen in het geheel niet.

Cryptomeria japonica werd in 1692 door Kaempfer in Japan en door Cunninghamham in 1701 in China ontdekt, waaruit af te leiden is, dat hij daar ook voorkomt.

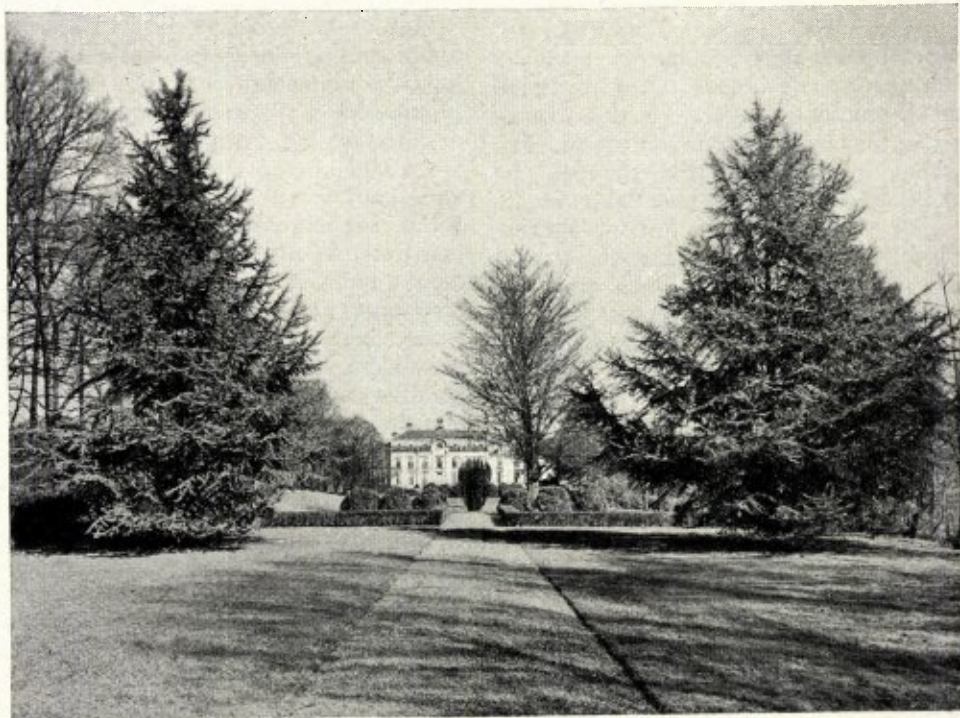
Eerst in 1842 werden door Kapitein Humme en twee jaar later door Fortune de eerste zaden van deze soort in Europa ingevoerd. Veel wordt de soort niet gekweekt en gevraagd; de vraag bepaald zich tot enkele liefhebbers van coniferen, die over voldoende ruimte beschikken. Het getal aan tuinvormen van de soort, Japan medegerekend, is niet te schatten, doch voor ons klimaat als een hoogopgaande boom is *Cryptomeria japonica compacta* Beissn., foutief vaak nog genoemd, *C. jap. lobbii compacta*, de aangewezen. Men kan hem leren kennen aan de gedrongen groeiwijze, 10—15 m. hoog wordend, takken uitstaand op oudere leeftijd tot bijna horizontaal, aan de einden met dicht opeen geplaatste twijgen, pluimen vormend, de bladeren groen en staalblauw in de winter. Volkomen winterhard, maar gevoelig voor zeewind. Op een ding moet nog de aandacht gevestigd worden, n.l. dat de kroon bij deze soort en ook bij genoemde tuinvorm, zijn breedte eerst op zekere hoogte krijgt en dus niet vanaf de grond wijd vertakt is.

Van de tot ons overgekomen coniferen, bevat het geslacht ceder belangrijk plantenmateriaal voor onze parken.

Net als bij het verwante geslacht *Larix*, staan de naaldvormige bladeren aan jonge takken afzonderlijk en afwisselend geplaatst; aan oudere takken opeengehoopt (kortloten). Fraai zijn de mannelijke bloeiwijzen aan talrijke rechtopstaande katjes, waarvan het stuifmeel, door de lucht, her en derwaarts omhoog gevoerd wordt ter bevruchting, waarna op de takken talrijke grote, recht tot schuinopstaande tonvormige kegels verschijnen die eerst in de loop van 2 en 3 jaar tot rijpheid komen. Men is wel met een klacht tot ons gekomen dat geogoste kegels zo hard waren,

Afb. 3: *Cedrus atlantica* Manetti. Mannelijke bloeiwijzen.
foto Dr A. de Wever.

Afb. 4: *Cedrus atlantica glauca* Carr. Kasteel Vliek.
foto Dr A. de Wever

dat men ze met geen mogelijkheid stuk kon krijgen. Dit is daaraan toe te schrijven, dat de vruchten niet rijp waren, want als de kegel rijp is, vallen de schubben er van uiteen.

Cedrus atlantica Moretti, de Atlas-ceder komt voor in het Atlasgebergte van Algiers en Marokko, en wordt aldaar 40 m., bij ons 20—30 m. hoog. De kroon is kenbaar aan zijn open, doorzichtige pyramidale groeiwijze. De schors is donkergrijs, en is jong glad en op oudere leeftijd gespleten. De naalden zijn meestal minder dan 25 mm. lang, in doorsnede even hoog als breed of iets hoger, en bleek of blauwachtig groen. De kegels, belangrijk ter onderscheiding van die van *Cedrus libani*, zijn minder tonvormig en aan de top niet verdiept maar stomp (afb. 3). Zeer weinig wordt de soort aangeplant, als het ware verdrongen door de zo mooie var. *glauca*, waarvan hierneven twee mooie exemplaren zijn afgebeeld in de tuin van het kasteel Vliek. (afb. 4).

We zouden ook nog kunnen wijzen op *Cedrus deodara* (Roxb.) Loud, gewone of Himalaya ceder, een boom, die in de Westelijke Himalaya op een hoogte van 1200 m., een lengte bereikt van 50 m. doch bij ons slechts 20 m. hoog wordt.

In 1822 is deze mooie ceder in Europa ingevoerd. Fraai pyramidaal gevormd met horizontaal afstaande takken, sommige uitstaand, andere enigszins overbuigend. De naalden in bundels tot 30 bijeen. 25—30 mm. lang, recht, stijf, variërend van lichtblauw tot grijsgroen soms zilverachtig. Helaas is deze soort in ons klimaat niet geheel winterhard. Doch mochten de naalden in zekere winter, door vorst beschadigd, afvallen, dan kan het zijn, dat de knoppen niet geleden hebben en uitbotten.

Cedrus libani Laws. (1836). *C. libani* Loud (1838); *C. libantica* Trew (1757); *C. libanotica* Link (1831); *C. cedrus* Huth (1893). Libanon ceder.

Onder de coniferen een bekende naam en een geliefde boom. Als men over de ceder denkt of spreekt, gaat de gedachte uit naar het helaas verdwenen grote oerwoud op de Libanon in Syrië, waarvan zoveel eeuwen terug de heerlijkheid bezongen en dichterlijk vereerd is. We zeggen helaas verdwenen, want reeds Jozua zond de zonen van Jozef ter verkrijging van woonruimte naar het woudgebied van deze ceder in het land der Perezieten en Refaïeten (Joz. 17). Koning David gebruikte het hout van deze

Afb. 5: *Cedrus libani* Laws. Natuurlijke grootte der kegels 8—10 cm. lang, 4—6 cm. breed, top verdiept.

ceder voor zijn koningshuis, Salomo voor zijn tempelbouw, en Alexander de Grote liet er 500 schepen van bouwen, enz. enz. Door deze „roofofkap”, zonder overleg voor de toekomst, is er tenslotte feitelijk niets meer van dat oerwoud overgebleven dan een klein bos van pl.m. 400 bomen in een heuvelachtig keteldal van Bescherré, Syrië (Dr L. Haefeli).

Het hout is prachtig roodbruin en aromatisch. Opvallend is dat men destijds gemeend heeft in oude tuinen van ons land, en ook wel elders, *Libani*-ceders te hebben geplant, die later bij deskundige bezichtiging *Atlas*-ceders bleken te zijn. *C. libani* verschilt van deze zeer veel. In zijn vaderland wordt hij gemiddeld niet hoger dan 25 m. Mogelijk kan hij in de loop van talrijke jaren ook in ons land die hoogte bereiken, maar daar gaan vele jaren overheen, want hij groeit langzaam, vooral als hij ouder wordt. En hij wordt zeer oud, blijkens een mededeling over een boom in het bos te Bescherré, welke een stam heeft van circa 15 m. omvang op manskhoogte en als „Salomo's bomen” staat aangemerkt. De schors is zwart-grijs, splijtend of scheurend. De takken zijn zeer stevig, horizontaal opstaand, de twijgen talrijk. De bladeren zitten aan kortloten, 30—40 in een bundel, 20—35 mm. lang, en zijn licht- of donkergroen. De kegels zijn gesteeld, tonvormig 8—10 cm. lang; 4—6 cm. breed met een opvallend verdiepte top met een kuiltje (afb. 5), soms beharst. Talrijk komt de echte soort in ons land niet voor, ook niet in kwekerijen.

*) De cliché's bij dit artikel zijn ontleend aan: *Coniferen, Ephedra, Ginko*, door P. den Ouden, en welwillend door de uitgevers ter beschikking gesteld.

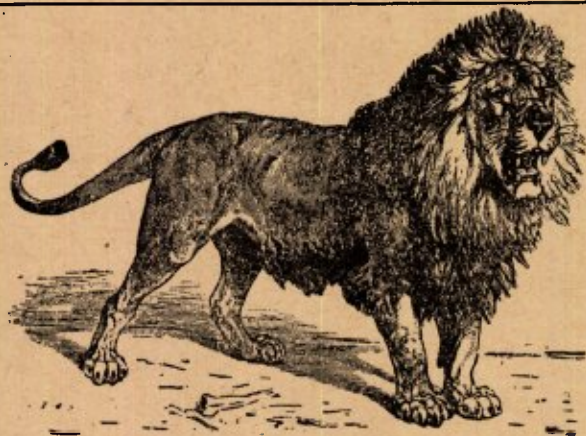
Stichting
**HET
LIMBURGSCHE
LANDSCHAP**

Natuur en Landschap zijn steeds onafscheidelijk verbonden en beider belangen gaan altijd samen. Door bescherming van het landschap wordt ook de planten- en dierenwereld in bescherming genomen. Steunt daarom de Stichting „Het Limburgsche Landschap” in haar streven en geeft U op als contribuant aan het Secretariaat. Min. bijdrage f 5.

**OBSERVANTENWEG 76 — TELEFOON 6121
MAASTRICHT**

BRAND'S BIEREN

DE BESTE

Ministerieel erkend

**Zoölogisch
Preparateurs-bedrijf
en Vellenbereiderij**

JAC. BOUTEN (v.h. Leo Bouten)
TELEF. 2303 VENLO GIRO 397465

ATELIER VOOR HET

PREPAREREN

VAN

VOGELS EN ZOOGDIEREN

VERZAMELINGEN VOOR
SCHOOL EN HUIS

LEPIDOPTEREN
COLEOPTEREN
MINERALEN
GESTEENTEN

FOSSIELEN
MOLLUSKEN
EMBRYONEN
SPIRITUSPREPARATEN

PREPARATEURSGEREEDSCHAPPEN
GLASOGEN — INSECTENSPELDEN

D. J. KIENJET
HOOLSTRAAT 8 BEEK (LIMBURG)

VOOR MAASTRICHT
UW HOTEL

* BEAUMONT *

*

STATIONSTRAAT
TELEFOON K 4400-3385

GOFFIN-DRUK

KWALITEITS-WERK

WIJ DRUKKEN OOK DIT BLAD

C.V. DRUKKERIJ ^V/_H CL. GOFFIN
NIEUWSTRAAT 9 - TEL. 2121 - MAASTRICHT

MAASTRICHT

DE HISTORISCHE STAD, RIJK AAN
MONUMENTEN, UITGANGSPUNT VOOR
TOERISTISCHE WANDELINGEN IN
HET LIMBURGSE HEUVELLAND EN
NAAR DE BEFAAMDE GROTEN VAN
DE ST. PIETERSBERG,

VERWACHT U!

INLICHTINGEN:

INFORMATIEBUREAU V.V.V.
MAASTRICHTSE BRUGSTRAAT 7
TELEFOON K 4400. No. 2814.

Ontspanningsoord Fort St. Pietersberg

MAASTRICHT - TELEFOON 2837

OP DE NOORDPUNT VAN DE ST. PIETERSBERG
IN DE ONMIDDELLIJKE NABIJHEID VAN
MAASTRICHT GELEGEN.

RIANTE VERGEZICHTEN OVER DE STAD,
DE MAAS EN DE JEKERVALLEI.

EXPL. F.A. RUTTEN